

Əfsanə Həziyeva

“SİYASİ KORREKTƏLİK – KALKA ÜSULU İLƏ YARANAN “YENİ NƏSİL” TERMİNLƏRİN ANLAYIŞ MƏNİMSƏNİLMƏSİNİ ŞƏRTLƏNDİRƏN ƏSAS FAKTORLARDAN BİRİ KİMİ

(Problemin nəzəri aspektlərinə dair)

Məlumdur ki, terminoloji sistem cəmiyyət həyatında baş verən dəyişikliklərə, elmi-texniki tərəqqi və mədəniyyət və incəsənət yeniliklərinə qarşı, bir növ həssas “barometr” rolunu oynayır. Bu və ya digər dildə müəyyən zaman kəsiyində baş verən terminoloji zənginləşmənin məna qrupları üzrə təhlili həmin dilin daşıyıcısı olan toplumun inkişaf səviyyəsini, istiqamətlərini təxmin etməyə imkan verir. Bu mənada, əsas etibarilə XX əsrin sonlarından günümüzədək dilimizdə kalka üsulu ilə daxil olmuş siyasi korrektəlik terminoloji inventarının təhlili ölkəmizdə yürüdülməklə daxili və xarici siyasətin yeni sosial prioritetlərini və eləcə də ideoloji platformunun konturlarını müəyyənləşdirməyə imkan verir. S. Sadiqovanın da qeyd etdiyi kimi, “ictimai həyatda, elm və texnikada baş verən bütün dəyişikliklər, yenilikər dildə, xüsusən onun terminoloji leksikasında öz əksini tapır” və elə bu səbəbdən də, kalka üsulu ilə terminlərin yaranması intensiv xarakter kəsb edir. [1; 85]

Müasir terminoloji mənimsəmə faktları sırasında kalka üsulu ilə zənginləşməni təşviq edən əsas tendensiyalardan biri “siyasi korrektəlik” tendensiyasıdır. Məlumdur ki, postmodern epoxa kimi dəyərləndirilən müasir Dünya sivilizasiyasının əsas əxlaqi-etik və ideoloji-sosial doktrinası dözümlülük və fikir plüralizminə istinad edir. Müasir Dünya əxlaqi-etik doktrinası hər bir şəxsə, dərəcəsinin rəngindən, aid olduğu etnik qrupdan və ya dini konfessiyadan asılı olmayaraq, eləcə də çalışdığı məsələlə bağlı öngörüşlərdən tamamilə kənar olan münasibət standartını ortaya atmışdır. Bu doktrinaya görə, hər bir insan övladına onun insani layəqətini ön plana alan yanaşmanın sərgilənməsini tələbi qoyulur.

“İngilis dilindəki yeni söz və anlayışlar lüğəti”ndə qeyd edilmiş kimi, “siyasi korrektəlik” anlayışının formalaşması “mədəni plüralizm ideyalarının meydana gəlməsi ilə bağlıdır”. Lüğətdə daha sonra bildirilir ki, siyasi korrektəlik özlüyündə “bütün etnik və seksual azlıqların sosial və siyasi həyatdakı nailiyyətlərini etirafı, habelə mədəniyyət və incəsənətdə onların proporsional şəkildə təmsil olunma hüquqlarını” ehtiva edən yeni ideologiyaya istinad edir [2]. Nəticədə daha öncələr işlək olan bir çox anlayış və terminlər öz evfemistik alternativləri ilə əvəzlənir. Məsələn, physically challenged, mentally challenged, financially challenged, children with learning difficulties // children with learning disabilities, developmentally inconvenienced, cerebrally challenged, increasingly distracted, housekeeper, hairstylist, beautician

Nümunələrə diqqət edək:

For the physically disabled, barriers can range from blocked wheelchair ramps, to buildings without lifts, to inaccessible toilets, to shops without step-free access. (The Guardian, 14 February, 2018) [16]

Almost two-thirds of parents of children with a learning disability say that they have missed a social engagement because of fear about what the public reaction to their child will be, a survey has found. (The Guardian, 30 November, 2016) [17].

Zamanla həmin yeni nəsillər kalka üsulu vasitəsilə Azərbaycan terminoloji inventarına daxil olaraq ölkəmizdə tolerantlıq siyasətinin yürüdülməsi və multikulturalizm ideyalarının təbliğ etdirilməsi ilə öz mövqeyini daha da möhkəmləndirmişdir. Kalka üsulunun yeni nəsillər siyasi korrektəlik terminlərinin mənimsənilməsindəki oynadığı rol bu üsulun ən çevik və mobil terminoloji zənginləşmə yollarından biri fikrini əyani şəkildə təsdiqləmiş olur.

Elmi Şuranın qərarı ilə İnstitutda “Fiziki imkanları məhdud olan şəxslərin hüquqları” adlı kafedranın açılması bu qəbil tədbirlərdəndir [18]

Müstəqilliyin əldə edilməsindən sonrakı dövrdə sağlamlıq imkanları məhdud insanlar üçün dövlət tərəfindən verilən müavinət və yardımların növü və miqdarı artmışdır ki, bunun da nəticəsində bu qrupun sosial rifahı yaxşılaşmışdır. [19]

Uşaqlarınızı “başqa uşaqlarla” müqayisə etməyin və öyrənmə çətinliyi olan uşaqların bu mövzuda çox daha həssas ola biləcəyini unutmayın. [20].

XX əsrin ən görkəmli filozoflarından olmuş və bilavasitə dil fəlsəfəsi, dil və ünsiyyət sahələri üzrə önəmli araşdırmalara imza atmış H.P. Qrays (H.P. Grice) özünün əsasını qoyduğu “İmplikaturlar nəzəriyyəsi”ndə “Nəzakətli ol” – kimi göstərişləri (yönləndirmələri) konvensional implikaturlar statusunda dəyərləndirmişdir. Alimə görə, nəzakətlilik, xüsusilə də nitq prosesində, verbal ünsiyyətdə təzahür tapan nəzakətlilik cəmiyyətdaxili etik-əxlaqi normalarla tənzimlənir və onun əsasında qarşı tərəfin şəxsiyyətinə hörmət və müsbət dəyərləndirmə durur [3]. Məhz, nəzakətlilik prinsipi qarşı tərəfin fiziki, mental qüsurunu, maddi çatışmamazlığını və ya sosial iyerarxiyadakı aşağı mövqeyinin səciyyələndirilməsi əsasında, heç vaxt onun (qarşı tərəfinin) ləyaqət hissini alçaldılmasına yol vermir. Əksinə, hətta həmin durumu optimistik aspektdən dəyərləndirməklə evfemistik terminologiyayı formalaşdırır ki, bu da son nəticədə qarşı tərəfin özgüvən hissini, özünə inanımının artmasına və bir cəmiyyət fərdi olaraq, özünün imkan məhdudluğunu bir o qədər də hiss etməməsinə şərait yaradır. Heç şübhəsiz ki, müasir tərəqqipərvər Dünya üçün artıq yeni nəsillər “siyasi korrektəlik” terminləri bir norma statusu əldə etmişdir. Norma və siyasi korrektəlik qarşılıqlı əlaqəsi ilə bağlı məsələdə bir qədər haşiyəyə çıxaraq qeyd edək ki, bəzi dilçilər, o cümlədən, A.P. Minyar-Beloruçova və M.Y. Pokrovskaya siyasi korrektəliyi ədəbi dil normaları üçün bir növ təhlükə hesab edir. Belə ki, dilçilər siyasi korrektəliyin ədəbi dil normaları üçün labüd olan variantlıq imkanlarını məhdudlaşdırdığını əsas gətirərək bunun ədəbi dilin ifadəliliyi və zənginliyini şübhə altına ala biləcəyindən ehtiyat edirlər [4; 29]. İlk baxışdan paradoksal görünsə də, məhz direktivlik məqamı, yəni siyasi korrektəliyin tələbləri ilə müəyyən terminlərdən imtina tələbi və onların digər terminlərlə əvəzlənməsi şərti, özlüyündə terminologiyaya və elmi üslub üçün yetərincə əlverişli şərait yaradır. Belə ki, məlum olduğu kimi, terminlər alternativlilik və çoxmənalılıq kimi xüsusiyyətlərdən, habelə ekspressiv-üslubi konnotasiyadan məhrum olmalıdırlar.

Dərin anlamda “siyasi korrektəlik” tendensiyası postmodern fəlsəfəsinin real həyatdakı təzahüründən başqa bir şey deyil. Bu mənada qaçınılmazdır ki, cəmiyyətdə baş verən dəyişiklikləri bu və ya digər şəkildə özündə əks etdirən dil sistemi, xüsusilə də onun ən mütəhərrik səviyyəsi olan leksik yarus bu tendensiyadan təsirlənməsin. Məhz dil sistemindəki təsirlərdən çıxış edən A.Q. Stixin dilçilik aspektində bu kimi tendensiyaların “siyasi korrektəlik” termini ilə deyil, “kommunikativ korrektəlik” istilahi ilə adlandırılmasının daha məqsədəuyğun ola biləcəyini önə sürmüşdür. [5; 138-142].

Bu dəyişimlər özlüyündə koqnitiv-praqmatik planda dəyişimlərin labüd nəticəsi kimi ortaya çıxmaqla bərabər, daha sonrakı mərhələdə yeni koqnitiv-praqmatik dəyişimləri də sanksiyalaşdırmış oldu. Liberal terminologiyaya dil – təfəkkür əlaqəsi və

qarşılıqlı şərtlənməsi zəminində düşüncələrdə müəyyən “ideoloji inqilaba” da yol açdı. Görkəmli rus siyasi texnologiyalar mütəxəssisi Q.Pavlovski “Yeni siyasi korrektlik – münafiqə dilinə qarşı” adlı məqaləsində cəmiyyət daxilindəki qarşıdurmanın ilk islah “pultunun”, başlangıç nöqtəsinin məhz dildən qaynaqlandığını xüsusilə vurğulamışdır. O, dildə ideoloji, dini, etnik, sosial konfrontasiyalara yol açan zərərli leksikanın siyasi korrektliklə seçilən terminologiya əvəzlənməyəcəyi təqdirdə düşüncələrdə inqilabın mümkünsüzlüyü qeyd etmişdir [6]. Göründüyü kimi, müəllif xoşgörüç leksikasının məhz “siyasi korrektlik terminologiyası” olduğunu, insanların dini, irqi, etnik, sosial kimliyinə görə aşağılayıcı leksikanın isə “münafiqə dili” olması qənaətindən çıxış edir. Bu məqamda Q.Harmanın fikirlərini xatırlatmaq kifayətdir. Alimə görə, “dil koqnitiv elmin əsas tədqiqat predmetini təşkil edir. Belə ki, məhz dil vasitəsilə idrak firkin ifadəsinin başlıca vasitəsinə çevrilir. Beləliklə də, dilin tədqiqini əslində idrak prosesinin tədqiqi işinin müəyyən mərhələsi kimi də nəzərdən keçirmək olar” [7 ;259]. Siyasi korrektliyin və siyasi korrektlik əsasında meydana gələn yeni nəsil terminoloji sistemin tədqiqi də, əslində təxminən son iki əsrdə insan təfəkkürünün uğradığı dəyişimlərin xronologiya və “xəritəsi”ni izləməyə imkan verir. İzləyəcəyimiz kimi, “siyasi korrektlik” əsasında terminlərin meydana gəlmə və digər dillər tərəfindən mənimsənilmə tarixi, əslində postmodern dünyanın yeni liberal ideyalarının, siyasi tolerantlıq, dini dözümlülük prinsiplərinin yayılması tempinə paralellik təşkil edir. Əgər xatırlasaq ki, bu ideyaların nəşət tapması XX əsrin təxminən 20-30-cu illərindən öz kövrək addımlarını atmaqla və daha sonrakı onilliklərdə artan templə vüsət qazanmaqla yayılıb, bu zaman əminliklə demək olar ki, əsl mənada “siyasi korrektlik” ideologiyası yayılması və müvafiq terminoloji inventarın formalaşması yalnız XX əsrin II yarısından etibarən ciddi məcraya yönəlmişdir.

Məlumdur ki, ilk dəfə “siyasi korrektlik” temini 1793-cü ildə Ceyms Vilyams tərəfindən Ali Məhkəmədə səsləndirilmiş və müasir semantik tutumundan bir qədər fərqli, ilkin nominasiya intensiyasına uyğun anlam kəsb etmişdir: "Is a toast asked? 'The United States,' instead of the 'People of the United States,' is the toast given. This is not politically correct." [8]

Coşua Florensin (Joshua Florence) “siyasi korrektlik” anlayışının tarixi ilə məşğul olmuş ABŞ alimi Rut Perriyə (Ruth Perry) istinadən qeyd etdiyi kimi, “siyasi korrektlik” ritorikasında əhəmiyyətli dəyişiklik (yəni, o cümlədən, yeni nəsil “korrekt” terminlərin leksik dövriyyəyə salınması – Ə.H.) yalnız XX əsrin 60-cı illərdən etibarən mümkün olmuşdur [9]. Xatırladaq ki, XX əsrin 60-cı illəri ABŞ-da pasifist çıxışların aktivləşdiyi, müharibə əleyhinə kütləvi nümayişlərin səngimək bilmədiyi və eləcə də “seksual inqilab” kimi adı tarixə keçmiş yeni gender stereotiplərinin formalaşması mərhələsi kimi səciyyələndirilə bilər. Həmin onillik təkcə ABŞ tarixində deyil, eləcə də sonrakı tarixi gedişatın əyani şəkildə nümayiş etdirdiyi kimi, bütövlükdə Dünya tarixində yeni epoxanın başlanğıcının əsasını qoymuşdur. Bu epoxa isə özünü yeni terminoloji inventar gətirmişdir.

A.Y.Seqedanın da qeyd etdiyi kimi, siyasi korrektlik yanaşmasının tərəfdarları dünya tarixinin “ağdərili kişi əksriyyəti” tərəfindən yazıldığını və bu səbəbdən də müvafiq terminoloji inventarın ciddi korrektlərə ehtiyac duyduğunu vurğulayırlar. Həmin korrektlər fərqlilikləri ilə seçilən (istər etnik, irqi, seksual, fiziki, əqli-mental və s.fərqlilikləri ilə seçilən) insan qruplarının arzu və istəklərinə və ümumilikdə layaqqətinə daha həssaslı yanaşmanın və bu yanaşmanın əks olunduğu terminoloji bazanın formalaşmasını labüd edir [10;164-166]

Təsadüfi deyil ki, siyasi korrektlik ideologiyasının başlıca şüarı “Watch What You Say” (“Nə danışdığına fikir ver”) yanaşmasıdır və bu yanaşma özlüyündə siyasi və sosial həyatdakı “kəskin bucaq”ların hamarlaşdırılması məqsədini güdür [11;150-155]. Başqa sözlə desək, siyasi korrektlik və onun terminoloji inventarı təkcə insan layaqqətinin keşiyində durmayıb eləcə də, kökündə ziddiyyət nüvələri olan qruplar arasında konsensusun əldə edilməsinə ciddi yardımçı olur. Məsələn, ingilis dilinin ABŞ variantında XX əsr ərzində mücahidə edilən Negro → black → African-American terminoloji keçidi təkcə afroamerikalıların heysiyyatının qorunması məramına xidmət etmir. Bu keçidlər eləcə də XX əsrin ortalarında xüsusilə kəskinləşmiş irqi qarşıdurma vəziyyətinin “hərərəti”nin aşağı salınması məqsədini də güdürdü.

Özlərinin “Are You Politically Correct?” kitabında F.Bekvit və M.Bauman siyasi korrektlik anlayışının mahiyyətinə aydınlıq gətirərək onun (“siyasi korrektliyin” – Ə.H.) “universitet təhsilinin əsaslarını şübhə altına alan” yeni ideoloji görüşlər toplusu olduğunu önə sürürlər. Belə ki, həmin yeni görüşlər ənənəvi cins, sinif, irqi, mədəni və fərqlilikləri” əldə edilmiş obyektiv biliklər sistemindən kənar və daha fərqli dəyərləndirir [12;9]. Məsələn, obyektiv gerçəklik və ənənəvi biliklər vaxtilə əqli və fiziki qüsuru olan şəxsləri müvafiq şəkildə adlandırmağı məqbul hesab etdiyi halda, siyasi korrektlik doktrinası yeni terminoloji inventar irəli sürmüşdür.

Məsələnin bir maraqlı məqamı siyasi korrektliyin bir qədər ifrata varması hallarının doğurduğu əks təsirlə bağlıdır. Belə ki, izlənilməsi zamanı dilin dolaylı ibarələrlə, tərkibi terminlərlə yüklənməsi bu tendensiyanın əleyhidarlarının əlinə tənqid arqumenti vermişdir.

Con MakManus Britaniyadakı 'Things We Won't Say About Race That Are True' (“İqlər haqqında heç vaxtlə deməyəcəyimiz həqiqət”) sənədli film formatlı araşdırmaya əsasən qeyd edir ki, müasir Britaniya toplumunun böyük əksəriyyəti siyasi korrektlik ideologiyasının güclü təyziqi nəticəsində, terminoloji inventarda yanlışlığa yol verməkdən çəkinərək, ümumiyyətlə dini, irqi, etnik məsələlərlə bağlı mövzuların müzakirəsindən yayınır. Müasir dünyanın ən önəmli media maqnatlarından olan Rupert Merdok isə məsələni daha da kəskin qoyaraq yazır: “Siyasi korrektlik söz azadlığını məhv edir” (kursiv bizimdir. – Ə.H.) [13].

“Demokratik “yeni dil” və evfemizlərin izahlı lüğəti”nin müəllifi A.Beloyar öz araşdırmasında “siyasi korrektliyin” yeni terminoloji inventarını və bu inventarın tətbiqinə riayət etmək tələblərini şərh edir. Dilçi yazır: “O (“siyasi korrektlik” – Ə.H.), əslində, əsasən ABŞ-da tətbiq edilən, eləcə də digər Qərbi ölkələrində izlənilən ... elan edilməmiş senzuranın bir növüdür. Siyasi korrektlik “yaxşı ton”a uyğun maskalanır və rəsmən, o, heç bir kimsənin hissələrinin alçaldılmamasını və layaqqətinə toxunulmamasını hədəf alır” [14; 349].

Yeni siyasi korrekt leksikanın, demək olar ki, insan fəaliyyətinin bütün sahələrini əhatə etdiyini vurğulayan N.O.Ordenova siyasi korrektlikə əsaslı terminlərə bələd olmanın dillərarası, mədəniyyətlərarası ünsiyyəti anında asanlaşdıracaq, “fikir mübadiləsində harmonik uyum yarada biləcəyinin təminatçısı olmadığını” da qeyd etməyi unutmur. Dilçiə görə, belə harmonik balansın əldə edilməsi üçün təmasda olan hər iki dilin həmin siyasi korrekt termin inventarı ilə eyni səviyyədə tanışlığı şərtidir [15]. Bu mənada deyər bilərik ki, qloballaşma tendensiyalarına ən doğru formatda ayaq uydurmağa çalışsan, yəni milli mentallığın və milli maraqların imkan verdiyi çərçivədə Qərbi Dünyasının siyasi-iqtisadi doktrinalarına inteqrasiya edən

Azərbaycanda aparılan islahatlar həmin terminoloji inventarın mənimsənilməsinə imkan vermişdir. Bu isə öz növbəsində Azərbaycan və Qərb dialoqunda heç bir “sivilizasiya toqquşmaları”nın yaşanmamasının təminatçısı olmuşdur. İngilis dilinin global Dünya dilin rəqibində təzahür tapması, əslində həmin yeni nəsillər üçün əksər inkişaf etmiş dünya dövlətlərinin dilində bərqərar olmasına yol açmışdır. Bu isə öz növbəsində, Azərbaycan dili daşıyıcısının artıq təkcə ingilisdilli daşıyıcısı ilə deyil, Dünya Vətəndaşı ola biləcək istənilən orta statistik erudisiyalı yad dil daşıyıcısı ilə ünsiyyətinin rəvanlaşmasına imkan vermişdir.

ƏDƏBİYYAT:

Sadıqova S. Müasir Azərbaycan ədəbi dilində termin yaradıcılığı prosesi, Bakı: Elm, 2010, 244 s.

Остроух А. В. Политическая корректность" в США, автореферат диссер. канд.культ., 1998, <http://cheloveknauka.com/politicheskaya-korrektnost-v-ssha>

Грайс Г.П. Логика и речевое общение // Новое в зарубежной лингвистике. Выпуск 16: Лингвистическая прагматика. М., 1985 <http://kant.narod.ru/grice.htm>

Миньяр-Белоручева А. П., Покровская М.Е. Политическая корректность и языковая норма // Вестник Южно-Уральского государственного университета. Серия: Лингвистика, 2007, №1, с. 26-30, <https://cyberleninka.ru/article/n/politicheskaya-korrektnost-i-yazykovaya-norma>

Стихин А. Г. Лингвистические аспекты коммуникативной корректности. Язык и этнический менталитет. Петрозаводск, 1995. С. 138-142

Глеб Павловский. Новая политкорректность – против языка вражды Спор о политкорректности <http://www.russ.ru/Mirovaya-povestka/Novaya-polit-korrektnost-protiv-yazyka-vrazhdy>

Harman G. Cognitive science? // The making of cognitive science: essays in honour of George Miller. – Cambridge(Mass.), 1988. – P. 259.

Why 'Politically Correct' Still Has Its Uses; Goes Back to 1793 // The New York Times, December, 1993,

<https://www.nytimes.com/1993/12/15/opinion/1-why-politically-correct-still-has-its-uses-goes-back-to-1793-838093.html>

Joshua Florence. A Phrase in Flux: The History of Political Correctness, // Harvard Political Review. October 30, 2015

<http://harvardpolitics.com/united-states/phrase-flux-history-political-correctness/>

Сегеда А. Е. Появление и становление понятия "политическая корректность". // Филологические науки. Вопросы теории и практики Тамбов: Грамота, 2013. № 7 (25): в 2-х ч. Ч. II. С. 164-166. http://scjournal.ru/articles/issn_1997-2911_2013_7-2_42.pdf

Урманова Л. Э. Политическая корректность в англо-русском и русско-английском переводе // Филология и лингвистика в современном обществе: материалы III Междунар. науч. конф. (г. Москва, ноябрь 2014 г.). М.: Буки-Веди, 2014, С. 150-155. URL <https://moluch.ru/conf/phil/archive/136/6598/>

Beckwith F. B., Bauman M. E. Are You Politically Correct? Debating America's Cultural Standards. Buffalo, N. Y.: Prometheus Book, 1995. 266 p.

Почему британцы боятся расовых вопросов? // BBC News,

https://www.bbc.com/russian/uk/2015/03/150319_britain_race_correctness

Белояр А. Толковый словарь демократического новояза и эвфемизмов. — М.: Наука.

2012 <http://politike.ru/slovari/tolkovyi-slovar-demokraticheskogo-novojaza-i-efemizm.html>

Орденева Н. О. Феномен политической корректности и его выражение в языковой деятельности людей (на материале английского языка), диссер... канд. филол. наук, Москва, 2003, 141 с. <http://www.dissertcat.com/content/fenomen-politicheskoi-korrektnosti-i-ego-vyrazhenie-v-yazykovoi-deyatelnosti-lyudei-na-mater>

MƏNBƏLƏR:

The Guardian, 14 February, 2018, <https://www.theguardian.com/cities/2018/feb/14/what-disability-accessible-city-look-like>

The Guardian, 30 November, 2016, <https://www.theguardian.com/society/2016/nov/30/many-parents-of-children-with-learning-disability-fear-public-reaction-poll-finds>

<http://azpress.az/index.php?lang=az&sectionid=news&id=77226>

Sağlamlıq imkanları məhdud insanlar üçün sosial müavinətlər, tibbi xidmət və maddi yardım <http://cesd.az/new/wp-content/uploads/2016/05/CESD-Policy-Paper-Social-Protection.pdf>

Uşaqlarda disleksiya problemi <https://nuhcixan.az/usaqlarda-disleksiya-problemi/>

Açar sözlər: kalka üsulu, terminologiya, “siyasi korrektlik”, postmodernizm, multikulturalizmlizm, liberallıq, tolerantlıq.

Ключевые слова: способ кальки, терминология, «политическая корректность», постмодернизм, мультикультурализм, либеральность, толерантность.

Key words: method of calquing, terminology, “political correctness”, postmodernism, multiculturalism, liberality, tolerance

«Политическая корректность» – как один из основных факторов заимствования, способом калькирования терминов «нового поколения» (к теоретическим аспектам проблемы)

Резюме

В статье исследуется идеологическая доктрина, давшая толчок к заимствованию целого ряда терминов. Различные понятия некоторых лингвистов относительно данной проблемы были здесь анализированы. Различные способы калькирования показаны здесь. Автор рассмотрел данную проблему на основе материалов Азербайджанского и Английского языков. А известно, что начиная с конца XX века до наших дней азербайджанский язык, а также многие другие языки постсоветского пространства продолжают обогащаться новыми единицами международной терминологической системы. Эти термины в большинстве своем являются терминами «политической корректности». А также известно, что данного рода термины со временем вытесняют из языковой системы своих более «возрастных» и менее корректных аналогов. На основе исследований становится известно, что идеологическую базу данного рода терминов составляют доктрины постмодернистской эпохи. Как следствия этого в английском и азербайджанском языке появляются такого рода «полит корректные термины»: (в английском языке) physically challenged, mentally

challenged, financially challenged, children with learning difficulties // children with learning disabilities, developmentally inconvenienced, cerebrally challenged, increasingly distracted, housekeeper, hairstylist, beautician.; (в азербайджанском языке): fiziki imkanları məhdud, əqli imkanları məhdud, öyrənmə çəkinliyi çəkən (uşaqlar), sağlamlıq imkanları məhdud и т.д.

"Political Correctness"-as one of the main factors of borrowing, a method of calquing the terms of the "new generation"(to the theoretical aspects of the problem)

Summary

The article explores the ideological doctrine, which impact to the formation of a new of terms. The different concepts of some linguists on this problem have been analyzed here. Keys in the formation of the method word formation with calque are searched. On the basis of the materials of the Azerbaijan and English languages the author studied this problem. It is known that from the end of the 20th century to the present time, Azerbaijan language, as well as many other languages of the post-Soviet areas, continues enrich with new units of the international terminological system. These terms are mostly terms of "political correctness."

It is also known that this kind of terms over time displaces its more "age-related" and less correct counterparts from the language system. On the basis of research it becomes known that the ideological basis of these terms are consist of the doctrines of the postmodern era. As a consequence of this, such "politically correct terms" appear in the English and Azerbaijani languages: (in English) physically challenged, mentally challenged, financially challenged, children with learning difficulties // children with learning disabilities, developmentally inconvenienced, cerebrally challenged, increasingly distracted, housekeeper, hairstylist, beautician.; (in Azerbaijan) fiziki imkanları məhdud, əqli imkanları məhdud, öyrənmə çətinliyi çəkən (uşaqlar), sağlamlıq imkanları məhdud etc.

RƏYÇİ: dos. S.Abbasova